

klaren. Deze luchtstromingen hebben n.l. ten gevolge, dat de van de zoldering neervallende druppels niet steeds op een zelfde punt van den bodem terecht komen, zoodat zich een plaatvormige afzetting van kalk vormde, die steeds hooger wordt, om aan kolommen van aanzienlijke dikte het aanzijn te geven.

Maar niet alleen op den bodem dezer groote zaal kan men zijn oogen ruimschoots den kost geven, ook aan de wanden valt er zooveel in den afwisselenden vorm van den druipsteen te bewonderen, dat de oogenblikken, in dit schitterend gedeelte van „La Merveilleuse” doorgebracht, nauwelijks voldoende zijn om de verscheidenheid van indrukken in zich op te nemen.

Ons werd hier nog een bijzonder schouwspel gegund, toen wij als eerst aankomenden op den bodem van deze schitterende zaal de Vilvoordensche schooljeugd twee aan twee den, op den sterk hellenden toegangskloof aangelegden trap zagen afdalen en zich om de zoo even geschetste oude steenstorting zagen scharen.

Onze gids behoefde waarlijk niet tot stilte aan te manen, toen hij zijn uitlegging weder ging beginnen. Te veel waren allen onder den machtigen indruk van het natuurwonder, dat ook hem nog steeds in bewondering scheen te brengen, als aanschouwde hij de indrukwekkende pracht voor de eerste maal. Want de eenvoudige, populair-wetenschappelijke verklaringen, die deze niet alledaagsche gids wist te geven, kruide hij telkens met geestdriftige uitroepen. En wanneer dan een der onderwijzers, na de verklaring van elk verschijnsel door den gids, het gesprokene voor de leerlingen bevattelijk maakte — hij was blijkbaar een onderwijzer, met liefde voor zijne leerlingen beziel — wist onze geleider door zijn boeiende taal zijn aandachtig gehoor steeds meer mede te slepen, als voelde hij, dat de kinderen, die immers geboren natuuronderzoekers zijn, de dankbaarste leerlingen van hem waren.

Misschien uit dankbaarheid voor het genotene, hieven zij aan het einde zijner uitlegging, die alles behalve op een opgedreund lesje geleek, het vrijheidslied „de Vlaamsche Leeuw” aan. Aangrijpend schoon klonken de frissche jongensstemmen door het onderaardsch gewelf.

Het tafereel, dat „la grande salle” te genieten geeft, mag zeker de apotheose van den tocht door de grot worden genoemd, want op steeds grootscher wijze spreidt de pracht der grottennatuur zich ten toon, zoodat de groote zaal, waarin wij tot dicht bij den uitgang genaderd zijn, het glanspunt van het bezoek aan „La Merveilleuse” van Dinant genoemd mag worden.

Eenige inspanning zouden wij ons nog moeten getroosten, alvorens het daglicht weêr te aanschouwen, want aan het einde heeft men nog een niet minder dan 122 treden hoogen trap te beklimmen, die naar den uitgang voert.

Den Haag.

Dr. H. VAN CAPPELLE.

UIT DE TIJDSCHRIFTEN.

Nederlandsch Kruidkundig Archief. Jaargang 1928 afl. 1.

In Memoriam Prof. Dr. Albert Thellung door A. W. Kloos. De Zwitsersche geleerde Thellung was de beste kenner van adventiefplanten van de heele wereld en heeft dikwijls ook de Nederlandsche floristen aan zich verplicht door determineren van hier gevonden adventieven.

Flora van Arnhem VI door J. L. van Soest (Cyperaceëen en grassen).

Floristische Aanteekeningen door Jansen en Wachter (opmerkingen over *Festuca*-vormen).

Salvia bastaarden I door H. Uittien en W. M. Heijl).

Trientalis europaea op Terschelling door J. J. Swart (en op Vlieland door G. A. Brouwer).

Over de Phanerogamen en Vaatcryptogamen voorkomend op knotwilgen in Nederland II door C. G. G. J. van Steenis.

Bijdrage tot de kennis van de Flora van Friesland door D. Koopmans-Forstmann en H. N. Koopmans.

Fossiele Azolla in Nederland door Mr. F. Florschütz.

(Azolla is in Nederland thans alleen adventief n.l. uit Amerika ingevoerd, maar blijkens de fossiele vondsten zijn drie soorten van Azolla vóór de laatste ijstijd hier inheemsch geweest).

Natuurhistorisch maandblad. Orgaan van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg. 17e Jaargang No. 11 30 November '28 geeft o.a.

Verslag van de Vergadering van het Genootschap op 7 Nov. 1928, waar als nieuw voor de Nederlandsche Fauna is vertoond de vlinder *Colias Palaeno*, gevangen te Gulpen in 1924 door den Heer Rijk; de Voorzitter deelde iets mede over olievertetende muizen (tuben met olievert werden opgeknaagd) en Pater Schmitz S. J. sprak over Phoriden in doodkisten.

J. H. H. de Haan vervolgt zijn artikel over de Moezeler peel bij Weert: de dierenwereld aan en om die plassen.

Rector Jos. Cremers zet zijn beredeneerde lijst van in Limburg in het wild voorkomende Zoogdieren voort met terug te komen op de Wolf (opgaven van wolfsjachten in vroeger eeuwen tot $\pm$ 1780 en geeft verder voor de Vos een zoo groot aantal opgaven van vangsten, dat duidelijk wordt, dat de Vos in Limburg nog niet zeldzaam is.

Tijdschrift der Nederl. Heidemaatschappij. 10e Jaarg. afl. 12. Dec. 1928 wordt bijna geheel ingenomen door het verslag van de Standaarddeeringscommissie voor de afmetingen en benamingen van houtsorteeringen.

Vakblad voor Biologen 10e Jaarg. No. 4. December 1928.

In een hoofdartikel getiteld: Overzicht van de Cytologie van Papaverbastaarden bespreekt L. van Moppes onderzoekingen (vooral die van een Zweedsche en van een Japansche onderzoekster) betreffende het gedrag der chromosomen bij kunstmatige Papaverbastaarden tusschen soorten met verschillend chromosomen-aantal. De bespreking van eigen onderzoekingen van den schrijver wordt aangekondigd.

Landbouwkundig Tijdschrift. Maandblad van het Nederl. Genootschap voor Landbouwwetenschap 4e Jaarg. No. 480/482. 1928, bevat het gebruikelijke jaarlijksche door Dr. H. Bos geredigeerde verslag van *Phaenologische Waarnemingen over 1927* vanwege de Nederl. Phaenologische Vereeniging (ook afzonderlijk als overdruk verkrijgbaar) ingedeeld in:

De Phaenologie der Planten door Dr. H. Bos.

Phaenologie der Paddestoelen door wijlen Cath. Cool.

Phaenologie der Vogels door G. Wolda.

Phaenologie der Insecten door C. P. G. C. Balfour van Burleigh.

Meteorologisch overzicht door Dr. M. Pinkhof.

Ieder van de afdelingen bevat interessante opmerkingen, betreffende het bijzondere jaar 1927 Zoo toont b.v. in het botanische hoofdstuk een paar foto's duidelijk, dat bij het ontluiken der beuken het ieder jaar dezelfde is, die de anderen ver vooruit is in het groen worden. In de Vogel-afdeeling wordt o.a. uitgewerkt, hoe groote, ongunstige invloed de regenperiode in Juni heeft gehad op de tweede broedsels en hoe verschillend die invloed nog is geweest in verschillende streken. Het was de „natste" Junimaand ooit waargenomen (blz. 28). Verder signaleert de Heer Wolda hier sterke vooruitgang in aantal van de zwarte meezen tegen een achteruitgang van kuifmeezen.

De rapporteur voor insecten-phaenologie klaagt over het gering aantal waarnemers, die opgaven van vangdata zonden. Trouwens ook Dr. Bos vraagt nog om meer waarnemers voor de planten-data, vooral op de eilanden.

Wie van onze lezers lust mocht hebben mee te doen aan het verzamelen van gegevens, melde zich aan bijv. bij Dr. H. Bos, Wageningen.

Verhandlungen der Deutschen Zoologischen Gesellschaft.

Sonderabdruck: Prof. Dr. J. F. van Bemmelen (Groningen): Die Farbenzeichnung

von Raupe, Puppe und Imago und ihre Beziehungen zur Erblchkeitslehre. Het artikel gaat voornamelijk over het kleurenpatroon van het lichaam van de vlinder, rups en pop van pijlstaartsoorten en algemeene conclusies daaruit te trekken.

Miscellanea Zoologica Sumatrana onder redactie van J. C. van der Meer Mohr en Dr. C. H. Oostingh. No. XXXII. Herpetologische Notizen van Dr. J. K. de Jong te Medan vermeldt de reptielen door van der Meer Mohr in de residentie Tapanoei verzameld, waaronder een hagedissensoort belangrijk is, omdat die nog niet van Sumatra, maar wel van enkele er voor gelegen eilanden bekend was.

Natura; orgaan der Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging, no. 363 15 December 1928 is een speciaal *Mierennummer* en bevat de artikelen:

Het Oriëntatievermogen der mieren door A. Raignier S. J.

Overzicht van de nesten der inlandsche mieren door A. Stärcke.

De echte Gastverhouding door E. Wasmann S. J.

Over het waarnemingsvermogen bij mieren door Prof. Dr. F. J. J. Buytendijk.

Iets over de verspreiding van onze miersoorten door A. Stärcke.

Tabel voor globale onderscheiding onzer mieren in het veld.

Bij het nieuwe Amazonendistrikt te Oudenbosch (N.-B.) door A. Raignier S. J.

Vangmethoden voor mieren en mierengasten door P. van der Wiel.

Rups van *Lycaenaalcon* F. als gast bij *Myrmica ruginodis* Nyl. door Dr. H. J. Lycklama à Nijeholt.

Literatuuroverzicht door A. Stärcke.

Kosmos. Handweiser für Naturfreunde 25. Jahrg. Heft 12. Dez. 1928, geeft onder veel andere opstellen een over de Rattenbeet-koorts, over Karst-verschijnselen in Duitschland, over de Petroleum-vlieg, waarvan de larven in petroleum leven en zich met petroleum voeden in de Californische olievelden. Prachtige foto's van de beroemde fotografen Boissonas te Genève illustreeren een artikel over den Olympus.

De „Buchbeilage“ de vierde (laatste) voor 1928 is een boekje van Dr. G. Venzmer „Geisseln der Tropen“, waarin de belangrijkste tropenziekten worden behandeld: slaapziekte, andere trypanosomen-ziekten, malaria, amoeben-dysenterie, gele koorts, framboesia en andere spirochaeten-ziekten, melaatschheid, pest, cholera, pokken, beriberi, en wormziekten, waaronder elephantiasis, Bilharzia- en mijnworm. Het boekje is rijk geïllustreerd met ten deele zeer drastische zelfs afschrikwekkende afbeeldingen.

Aus der Heimat Naturwissensch. Monatsschrift der Deutschen Lehrerverein für Naturkunde 41e Jahrg., Heft 11 Nov. 1928 bevat geïllustreerde artikelen over Bergbau und Landschaft im östlichen Erzgebirge; Blick in das Stahlwerk; Entwicklungsbeobachtungen an losgelösten Fruchtkörpern von Hutzpilzen; Erlebnisse bei einem brütenden Jagdfasan en Ein Maulwurfsbau (in een groote molshoop van 1 M. 30 middellijn en 50 c.M. hoogte werden twee nesten blootgelegd). Onder de „Kleine Mitteilungen“ o.a. een interessante waarneming van een reegit die zich lam houdt om een vos van haar jongen weg te lokken.
J. HEIMANS.

BOEKBESPREKING.

Nederlandsche Jeugdbond voor Natuurstudie: Maandkalender voor 1929.

Ieder jaar zien we met verlangen uit naar deze eenvoudige en mooie kalender, die in zijn twaalf reproducties van fotografieën zoo'n prettig beeld geeft van het leven en streven van de Jeugdbonders of zooals ze zich gaarne noemen de „N.J.Nners“. Ik gedenk hun dit jaar met bijzondere toegenegenheid, want ik heb het Kamp bij Bissen in Zuid Limburg nog lang niet vergeten en meer dan ooit besef ik in deze dagen van nood, nu omtrent het behoud van natuurschoon nog zooveel wanbegrip en onzekerheid blijkt te bestaan, dat wij de N.J.N. en zijn enthousiasme niet kunnen missen.

De kalender herinnert ook aan het kamp van Bissen door een prachtige plaat van

Clematis, een fraai boschgezicht, een bijzonder goed geslaagde stengellooze distel en een vruchttwijg van Koraalvlier. Den Haag, tegenwoordig wel het hoofdcentrum voor natuurstudie, komt met mooie en merkwaardige vogelfoto's. De wondermooie Kluut staat genoteerd voor „Hoek van Holland,” maar dat zal wel „De Beer” moeten wezen (dat is trouwens de eigenlijke Hoek van Holland) ons belangrijkste natuurmonument, van internationaal belang. Laat ons hopen, dat dit heerlijke landschap eindelijk eens beschermd zal worden overeenkomstig zijn waarde.

Het grootste gevaar voor het natuurschoon van ons land ligt in het tekort aan belangstelling en kennis. Laat ons er dankbaar voor zijn, dat de medewerkers aan dezen kalender en hun vrienden hun levensvreugde er in vinden, om deze kennis en belangstelling te helpen bevorderen.

JAC. P. TH.

Dr. J. Botke: De Hondsrug. — Groningen, J. B. Wolters, 216 p.p. 77 illustraties en 1 kaart geb. f 2,50.

Dit is het tweede nummer van de Bibliotheek van de Nederlandsche Natuurhistorische Vereeniging. De leden dier Vereeniging kunnen deze boekjes krijgen tot sterk verminderde prijs. Deel 1 is het Gallenboekje van A. Joman. Deel 3 is ter perse het handelt over de Nederlandsche Land- en Zoetwatermollusken door L. Dorsman Czn. en I. A. J. de Wilde.

Dr. Botke geeft een zeer aantrekkelijke beschrijving van de Hondsrug en behandelt met bijzondere voorliefde de geologie en petrologie van dit beroemde landschap. Daarna krijgen de planten, de dieren en de menschen een beurt en een goede ook — voor zoo'n klein boek.

Ik zou wel willen, dat wij dit aardige boek mochten beschouwen als een voorlooper voor een groot prachtwerk over dien Hondsrug en dan zoo, dat vijftig jaar later de menschen er nog wat aan hebben d.w.z. dat de groote merkwaardigheden van dit landschap duidelijk en waardig behouden mogen blijven. Daar kunnen Staat en Provincie heel wat aan doen — als ze willen.

JAC. P. TH.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Colias edusa. — In aansluiting op de mededeeling van Rinke Tolman, opgenomen in „D. L. N.” aflevering 7 van 1928 kan ik u berichten tot dezelfde ervaring te zijn gekomen voor zoover de gemeente Hardinxveld met naaste omgeving betreft. Reeds gedurende een 15-tal jaren verzamel ik vlinders, maar *Colias edusa* bleek hier onvindbaar, totdat in dezen nazomer dit insect zich bij tientallen vertoonde. Ook *Pyrameis cardui* L., welke ik gedurende de laatste 5 jaren niet had waargenomen bleek in dit schitterend najaar niet te ontbreken. Wat nog bijzonder opviel, was het groote aantal Meekrapvlinders (*Macroglossa stellatarum* L.), dat ook des daags de herfstbloemen bezoekt. Zelfs nog op 7 Oct. j.l. nam ik op herfstasters een viertal gelijktijdig waar. Niet onvermeld mag nog worden gelaten het feit, dat door mij nog op 21 Oct. j.l. een Gehakkelde Aurelia (*Polygonia C album*) werd gevangen, welke soort door mij tot op heden in deze streek niet was waargenomen.

Hardinxveld,

P. H. VAN DEN HOFF.

Alpensalamander. — Daar in het boekje „In sloot en Plas” 1928, nog verzocht wordt om vermelding van vindplaatsen van de Alpensalamander, kan 't U misschien nog interesseeren, dat ik deze dit jaar nog en ook 't vorige jaar, gevonden heb in Helmond. In de vijver van onze kloostertuin komen ze veelvuldig voor. 't Mannetje is van boven overheerschend blauw, staal-blauw en het wijfje, veel dikker en ook groter, diep zee-groen en beide van onderen prachtig oranje. Ik meen me ook stellig te herinneren, dat ze voorkwamen in de vijver van de „Waranda”, maar in onze tuin (de Franciskaner-monniken, waarvan U, zooals U ergens vertelt, uw eerste hazelnoten hebt gekregen) komen ze zeker veel voor.

Misschien acht U 't ook nog van eenige beteekenis, dat in Udenhout de boomkikker